

HELSINGIN KAUPUNGIN TIETOKESKUKSEN

verkkojulkaisu

2005

36

Heikki Helin

Verotulojen verkkainen kehitys

Verkkojulkaisu
ISSN 1458-5707
ISBN 952-473-529-6

LISÄTIETOJA

Heikki Helin
Puh. 03-734 2927

1 Johdanto

Verotulot ovat kuntien taloudellisen liikkumavaran perusta niissä kunnissa, joiden verotulojen taso euroina asukasta kohti on keskitasoa korkeampi¹. Muilla kunnilla verotulotasausturva 90 prosentin verotulojen tason omista verotuloista riippumatta.

Viime vuosina kuntien tilinpäätöksiin kirjattujen verotulojen määrä on riippunut niiden todellisen kertymän ohella myös monista teknisistä tekijöistä. Verotulojen määrään eri vuosina ovat tavanomaisen kehityksen ohella vaikuttaneet mm. optiotulojen kasvusta johtunut ns. verotulojen rytmihäiriö, arvonlisäveron kuittaaminen yhteisöverosta sekä verotuksen vähennysten lisääminen ja korvaaminen valtionosuuksia korottamalla.

Helsingin verotulot ovat kehittyneet suurista kaupungeista heikoiten parina viime vuonna. Kaupungin asukasluvun kasvu on pysähtynyt ja jopa vähentynytkin muutamana viime vuonna (liite 1). Selkeää syytä Helsingin muita heikompaan verotulojen kehitykseen ei ole nähtävissä. Kysymys on Helsingin talouden kannalta ratkaiseva. Siksi se edellyttääkin laajempaa tutkimusta.

Tässä suppeassa yhteenvedossa pyritään kuvaamaan Helsingin ja muiden suurten kaupunkien verotulojen kehitystä nimenomaan 2000-luvulla. Vuosien 1990–2004 kehitystä on tarkasteltu verkkojulkaisussa ”*Suurten kaupunkien verotulojen hidastunut kehitys 1990–2004*” (Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisu 2004:24). Verotulojen heikko kehitys on ilmennyt myös vuosittaisissa tilinpäätöstarkasteluissa.²

Tässä tarkastelu etenee siten, että ensin kuvataan verotulojen kehityksen arviointiin liittyviä ongelmia luvussa 2. Sen jälkeen kahdessa seuraavassa luvussa kuvataan verohallituksen tulotilaston perusteella vuosien 2003 ja 2004 tulojen kehitystä.

Luvussa 4 kerrataan vuosien 2002, 2003 ja 2004 tilinpäätösten verotulojen kehitys. Luvussa 5 lähteenä ovat vuosien 2000–2003 maksuunpanotilastot ja pitemmän aikavälin osalta Tilastokeskuksen talous- ja toimintatilastot.

Luvussa 6 pyritään vetämään yhteen havaittu kehitys ja pohtimaan miten asiaa voisi tutkia tarkemmin.

¹Kunnilta joiden laskennallinen verotulo euroina asukasta kohti ylittää 90 prosenttia koko maan keskiarvosta, leikataan verotulotasauksessa ns. tasausvähennys, joka tasausrajan ylittävältä osalta 40 prosenttia.

² Heikki Helin, Ahdinkoon ajettu Helsinki. Suurten kaupunkien tilinpäätökset. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisu 2003:9.

Heikki Helin, Verotulot hiipuivat. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2003. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisu 2004: 6

Heikki Helin, Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2004. Menokasvu velaksi. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisu 2005:14.

2 Verotilastojen ongelmia

Rytmihäiriö

Kuntaryhmän ja Helsingin kaupungin jako-osuus kunnan tuloverosta on vuosina 2000–2004 ollut seuraava:

Vuosi	Kuntaryhmä	Helsinki
1998	0,5206211845	0,1307904292
1999	0,5082884105	0,1346502681
2000	0,5012294407	0,1350615659
2001	0,5378575556	0,1347430669
2002	0,5464658453	0,1339310972
2003	0,5556687019	0,1375580465
2004	0,5538000000	0,1363119798
2005	0,5583000000	0,1350226385
2006	0,5583000000	0,1350226385

Helsingin jako-osuus kuntaryhmän sisällä on pienentynyt vuodesta 2003 lähtien.

Suurimmillaan optioiden määrä oli koko maassa vuonna 2000 (1 038 milj.e). Seuraavana vuonna niiden määrä puoliintui (487milj.e) ja vuonna 2003 niitä oli vain kuudesosa vuoden 2000 määrästä (164 milj.e). Vuonna 2004 optioiden määrä kasvoi 55 prosenttia (257 milj.e).

Kunnallisverojen tilitysjärjestelmän johdosta valtio sai kunnilta ”pakkolainan”, joka oli suurimmillaan vuoden 2000 lopussa. Kuntien verosaatava valtiolta oli vuoden 2000 lopussa 960 miljoonaa euroa. Vuonna 2000 kunnille tilitettiin vain 92 % tuona vuonna maksetuista kunnallisveroista. Valtio siten ”lainasi” yksinomaan tuona vuonna kunnilta ilman korkoa noin 670 miljoonaa euroa. Samanlainen tilanne, joskin lievempänä, oli jo parina aikaisempaa vuonna. Valtio palautti osan tästä ”lainasta” kunnille vuonna 2001 ja loput vuonna 2002 korottamalla kuntien jako-osuutta kunnallisverojen tilityksissä. Vuonna 2002 kunnille tilitettiinkin peräti 700 miljoonaa euroa enemmän kuin kunnallisveroja maksettiin.

Kuntatalouden vakautusratkaisu

Kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta vähensi merkittävästi ns. kuntatalouden vuoden 2002 vakautusratkaisu, jossa valtio luopui arvonnalisäveron takaisinperinnästä kuitaten sen yhteisöverosta. Menettäjinä olivat sellaiset kunnat, joiden osuus yhteisöveron tuotosta oli keskitasoa suurempi. Helsingin menetys vuonna 2002 oli peräti 170 miljoonaa euroa. Se merkitsi yhteisöveron pysyvää alentumista.

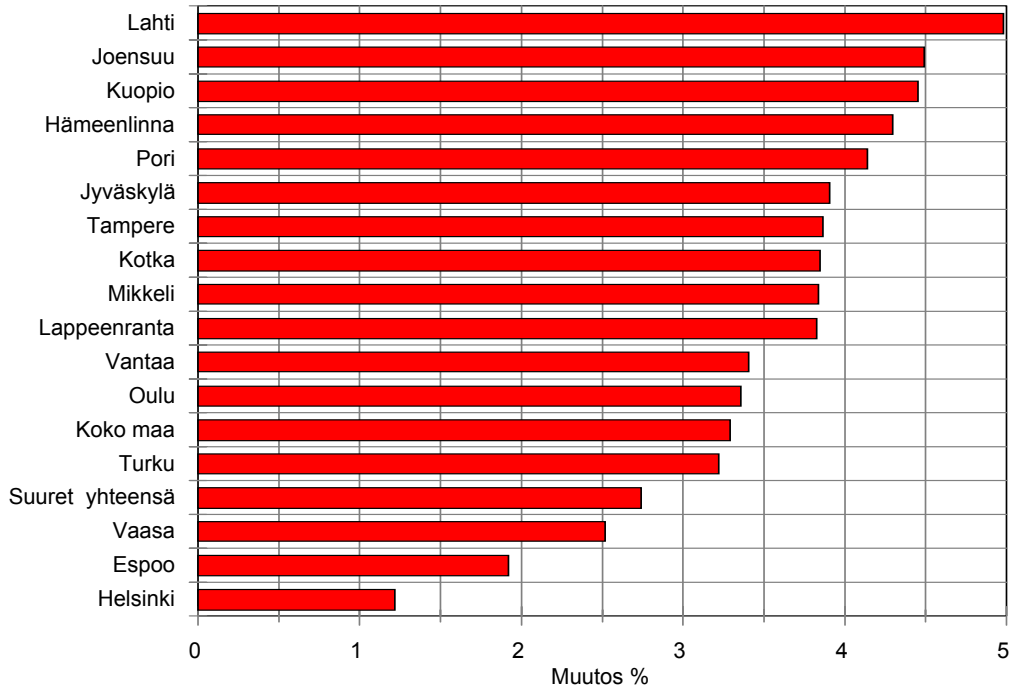
Vähennysten kasvu

Kunnan tuloveron kasvua on leikannut vähennysten lisääminen. Nykyinen hallitus on kuitenkin korvannut niistä aiheutuneet menetykset lisäämällä valtionosuuksia. Tästä johtuen valtionosuuksien kasvusta osa on kuntien verotulojen menetysten korvaamista.

3 Vuosien 2003 ja 2004 ansiotulojen kehitys

Tämä luku perustuu verohallituksen vuosien 2003 ja 2004 tulokehitystilastoihin. Niissä esitetään ansiotulojen määrä jaoteltuina palkkoihin, eläkkeisiin, työttömyyskorvauksiin ja sosiaaliturvaetuksiin. Tilastossa esitetään myös kutakin tulolajia saaneiden määrät. Tiedot ovat ennakkotietoja, mutta antavat melko oikean kuvan kehityksestä.

Kuva 1. Ansiotulojen muutos % 2003 (Verohallitus)

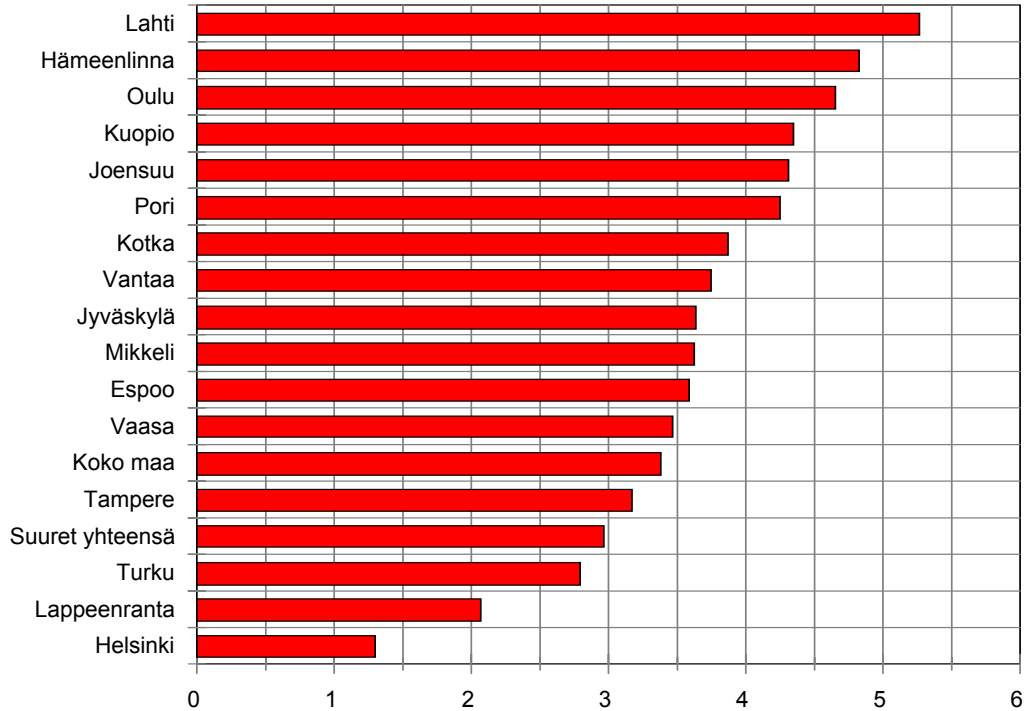
Nopeimman ja hitaimman kasvun kaupungit ovat hieman yllättäviä. Siksi niitä onkin syytä tarkastella tarkemmin. Palkkojen osuus kokonaistuloista vaihtelee 68 prosentista 82 prosenttiin. Kuviossa 2 on esitetty palkkojen muutos.

Palkkatulojen saaneiden määrä väheni Helsingissä, Lahdessa, Vaasassa, Kotkassa ja Mikkelissä (ks. liitetaulukko 3). Tämä huomioon ottaen Lahden palkkojen kasvu tuntuu yllättävältä.

Palkkatulojen kehitykseen vaikutti vielä vuonna 2003 optiotulot niissä kunnissa, joissa optioiden määrä oli merkittävä. Suurten kaupunkien osuus optioiden kokonaismäärästä oli vuonna 2003 peräti 76 prosenttia. Helsingin ja Espoon osuus koko maan optioista oli lähes kaksi kolmasosaa. Kun optioiden määrä väheni vuonna 2003 noin kolmasosaan edellisvuodesta, vaikutti se merkittävästi palkkatulojen ja myös kokonaistulojen kehitykseen. Optioiden määrät on esitetty liitetaulukossa 2.

Kun palkoista poistetaan optiot, on palkkojen kasvu Lahdessa edelleen suurin. Espoon 0,8 prosentin kasvu muuttuu 3,58 prosentin kasvuksi ja Helsingin 0,28 prosentin kasvu 1,29 prosentiksi. Helsingin kasvu on siitä huolimatta suurten kaupunkien heikoin.

Kuvio 2. Palkkojen muutos % ilman optioita 2003

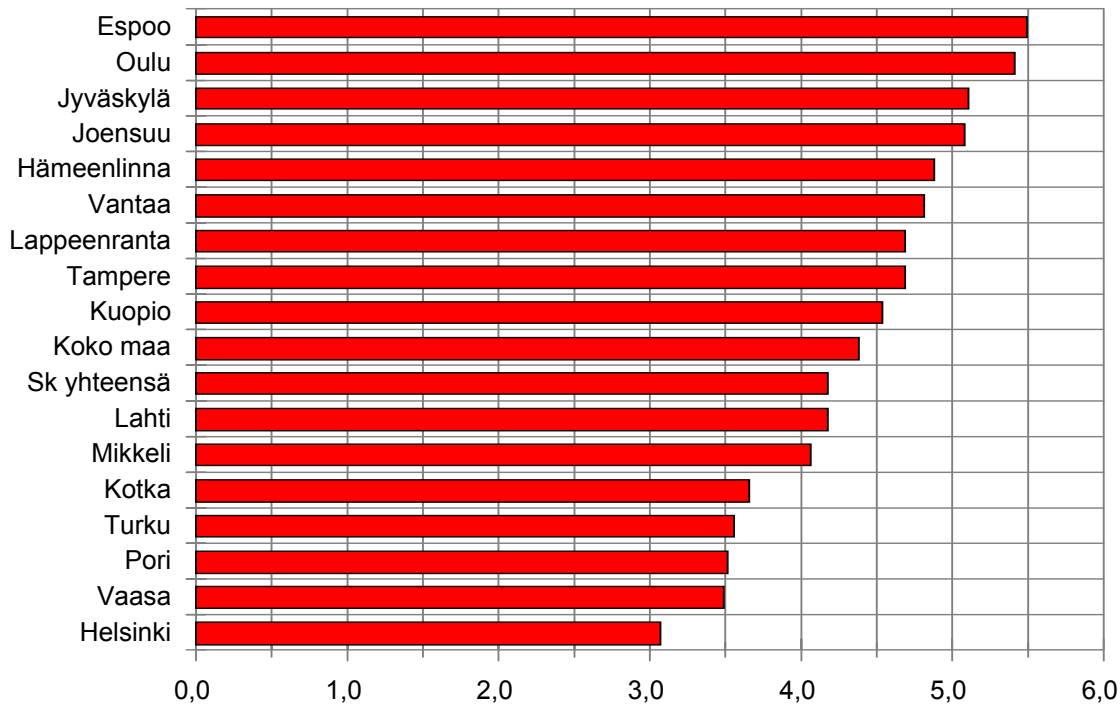
Taulukko 1. Tulojen muutos % 2003 (Verohallitus)

	Muutos % 2003				
	Palkat	Eläkkeet	Tyött.korv.	Sos.etuudet	Yhteensä
Helsinki	0,3	3,6	16,1	0,7	1,2
Espoo	0,8	6,8	21,9	6,0	1,9
Vantaa	2,7	5,8	17,5	1,9	3,4
Tampere	3,4	4,1	10,2	5,3	3,9
Turku	2,6	3,8	11,3	3,6	3,2
Oulu	2,8	4,8	4,9	7,4	3,3
Lahti	5,1	4,0	7,8	4,0	5,0
Kuopio	4,4	4,4	3,7	5,8	4,4
Jyväskylä	3,5	4,4	7,2	6,1	3,9
Pori	4,1	4,2	1,9	8,1	4,1
Vaasa	2,0	4,0	6,9	0,7	2,5
Lappeenranta	3,5	4,7	5,6	1,8	3,8
Kotka	3,9	4,1	1,4	4,7	3,8
Hämeenlinna	4,1	4,4	7,7	5,1	4,3
Joensuu	4,8	4,0	2,7	2,9	4,5
Mikkeli	3,7	4,7	2,8	0,5	3,8
Suuret yhteensä	2,0	4,3	10,5	3,6	2,7
Koko maa	2,8	4,4	7,9	3,4	3,3

Vuoden 2004 tulotilasto on Helsingin osalta samankaltainen kuin vuoden 2003 tilasto. Helsingin ansiotulojen muutos oli suurten kaupunkien pienin. Optioiden vaikutus vuoden 2004 tulojen muutokseen ei ollut enää merkittävä. Optiotulojen määrä kasvoi vuonna 2004. Vuonna 2003 optioiden vähenemisen johdosta Espoon tulojen kasvu oli toiseksi hitain Helsingin jälkeen. Vuonna 2004 Espoon tulot kasvoivat nopeimmin. Helsingin kasvu oli jo toisena vuonna peräkkäin hitain.

Nopeinta palkkatulojen kasvu oli Oulussa, Joensuussa ja Espoossa (kuvio 4). Heikoin kasvu oli Porissa ja Helsingissä. Vuonna 2003 Porin palkkatulojen kasvu oli nopeimpien joukossa.

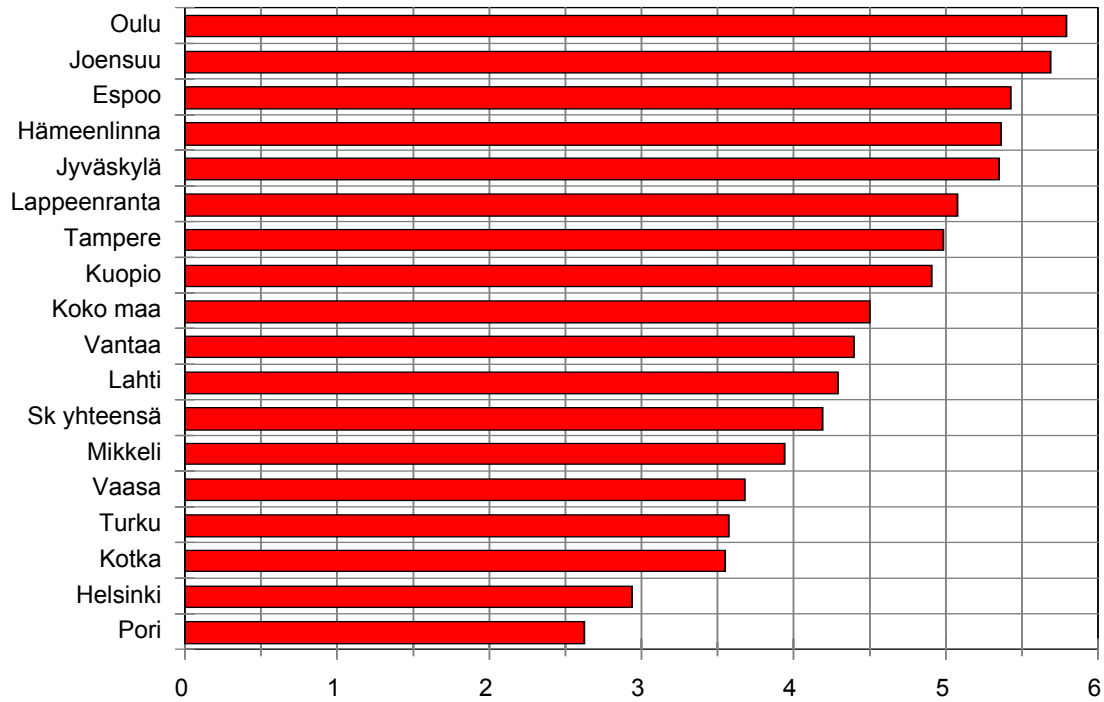
Kuvio 3. Ansiotulojen muutos % 2004 (Verohallitus)

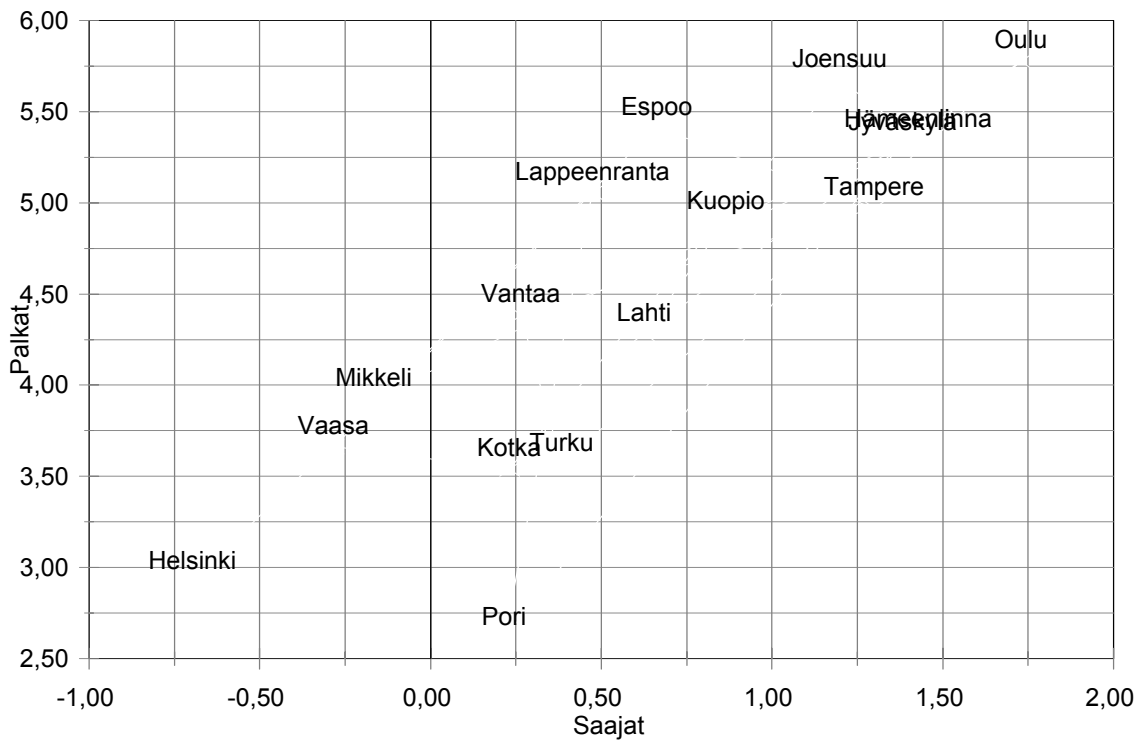
Palkkatuloja saaneiden määrä väheni suurista kaupungeista Helsingissä, Mikkelissä ja Vaasassa (liitetaulukko 4). Palkkatulojen ja palkkatuloja saavien kehityksellä näyttää olevan selkeä yhteys³ (kuvio 5)

³ Kaikkien kuntien palkkatulojen ja palkkatuloa saaneiden prosentuaalisten muutosten korrelaatio .632.

Kuvio 4. Palkkojen muutos % 2004 (Verohallitus)

Kuvio 5. Palkkatulojen ja palkansaajien muutos % 2004

Taulukko 2 Ansiotulojen muutos % 2004 (Verohallitus)

	Palkat	Eläkkeet	Tyött.korvaukset	Sos.etuudet	Yhteensä
Helsinki	2,92	2,58	10,40	4,02	3,06
Espoo	5,42	4,98	13,66	4,99	5,49
Tampere	4,97	3,62	3,81	5,58	4,67
Vantaa	4,39	5,99	12,93	3,91	4,80
Turku	3,57	3,17	4,23	4,88	3,54
Oulu	5,78	4,42	4,11	3,25	5,40
Lahti	4,29	3,78	5,51	1,51	4,16
Kuopio	4,90	3,73	3,21	3,31	4,53
Jyväskylä	5,33	3,73	6,15	6,78	5,10
Pori	2,62	3,77	13,90	5,22	3,50
Lappeenranta	5,06	3,65	5,71	1,65	4,68
Vaasa	3,66	3,10	4,69	-0,10	3,48
Kotka	3,54	3,62	4,25	5,89	3,64
Joensuu	5,68	3,73	4,80	1,48	5,07
Hämeenlinna	5,35	3,73	2,08	6,65	4,87
Mikkeli	3,93	3,97	5,07	6,58	4,05
Sk-yhteensä	4,17	3,62	7,40	4,21	4,17
Koko maa	4,49	3,78	5,65	3,93	4,37

Lähde: Verohallinto Tulokehitystilasto 2004

Verohallinnon tulokehitystilastojen perusteella voidaan tehdä seuraavat johtopäätökset:

- Helsingin ansiotulojen kasvu on jäänyt sekä vuonna 2003 että vuonna 2004 koko maan kasvua pienemmäksi.
- Ansiotuloista pääosan muodostavat palkkatulot ja myös niiden kasvu on jäänyt koko maan kasvua pienemmäksi.
- Helsingin tulokehitys on ollut molempina vuosina myös suurten kaupunkien heikoin.
- Helsingin palkansaajien määrä on vähentynyt molempina vuosina.

Selkeää selitystä Helsingin muita heikommalle tulokehitykselle ei ole nähtävissä. Samanaikaisesti kaupungin asukasluvun kasvu pysähtyi ja asukkaiden määrä jopa väheni vuosina 2003–2005.

4 Verotulot tilinpäätöksissä 2002– 2004

Vuosi 2002

Vuonna 2002 veroprosenttiaan korottivat Jyväskylä, Vaasa ja Pori. Korkeimmat veroprosentit olivat Joensuussa, Jyväskylässä ja Vaasassa. Helsingin 16,50 oli alin veroprosentti.

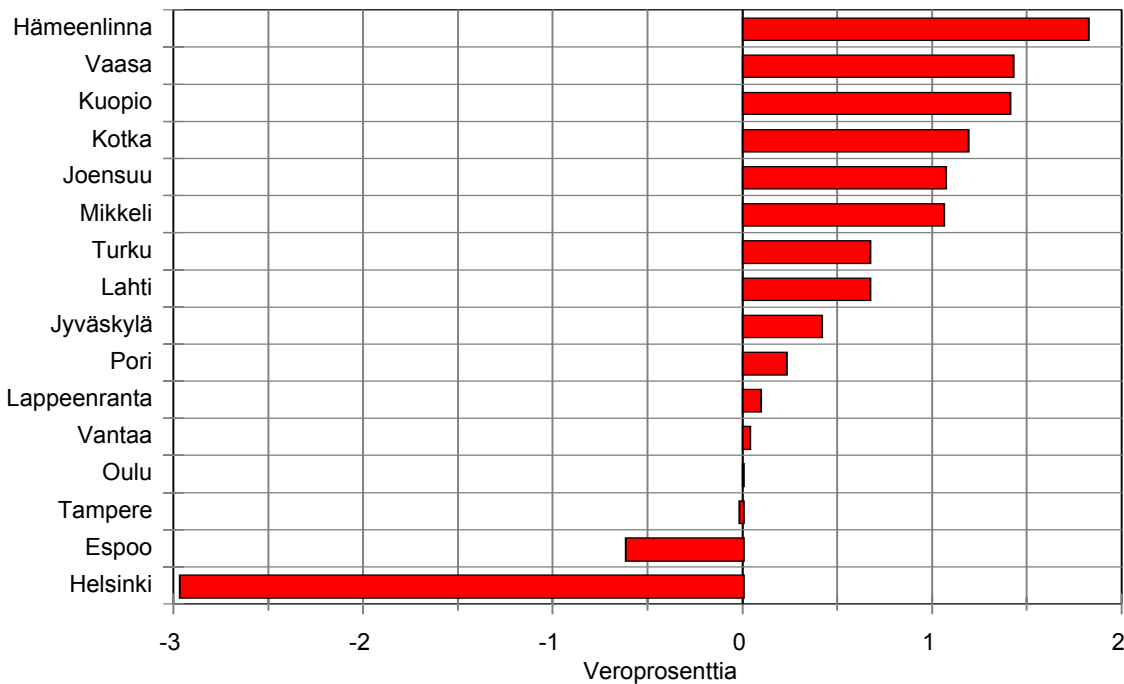
Verotulojen rytmihäiriöstä johtuen kunnille tilitettiin vuonna 2002 runsaasti aikaisempina vuosina maksuunpantuja veroja. Tämän takia kunnallisvero kasvoi kaikissa suurissa kaupungeissa edellisestä tilinpäätöksestä. Yhteisövero sen sijaan väheni kaikissa Hämeenlinnaa lukuun ottamatta. Vähennys johtui toisaalta ”kunnallistalouden vakauttamisratkaisun” yhteydessä tehdystä arvonnäköveron takaisinperinnän kuittaamisesta kuntien yhteisövero-osuudesta ja toisaalta yritysten maksamien verojen vähenemisestä suhdannetilanteesta johtuen.

Yhteisöveron vähenemisen vaikutus oli Helsingissä ja Espoossa niin suuri, että verotulot vähenivät edellisvuodesta huolimatta kunnallisveron kasvusta. Helsingissä yhteisövero väheni 394 miljoonaa euroa, mikä vastaa noin 4 veroprosentin tuottoa. Helsingin kokonaisverotulot supistuivat edellisvuodesta 287 miljoonaa euroa eli noin 3 veroprosentin tuoton verran (kuvio 6). Jos muutosta tarkastellaan ilman veronkorotuksia, pienenee esimerkiksi Porin kunnallisveron 15,2 kasvu 8,8 prosenttiin.

Taulukko 3. Verotulojen muutos tilinpäätöksestä 2001 tilinpäätökseen 2002

Milj.e	Kunnallis- vero	Yhteisö- vero	Kiinteistö- vero	Verotulot yhteensä
Helsinki	102,4	-394,6	3,5	-287,9
Espoo	8,2	-36,6	2,1	-26,0
Tampere	40,7	-42,0	0,8	-0,4
Vantaa	37,3	-37,5	0,8	0,6
Turku	36,8	-22,7	1,2	15,5
Oulu	25,0	-25,5	0,5	0,0
Lahti	19,8	-12,3	0,6	8,0
Kuopio	17,0	-2,3	0,4	15,2
Jyväskylä	21,5	-17,9	0,8	4,3
Pori	22,0	-20,1	0,2	2,1
Lappeenranta	11,5	-11,1	0,2	0,7
Vaasa	13,5	-3,0	0,4	10,9
Kotka	11,3	-3,6	0,8	8,6
Joensuu	9,2	-2,7	0,0	6,5
Hämeenlinna	9,5	1,3	0,4	11,2
Mikkeli	7,7	-2,5	0,5	5,7
Yhteensä	393,6	-633,1	13,2	-224,8

Kuvio 6. Verotulojen muutos veroprosentteina 2002

Tilinpäätös 2003

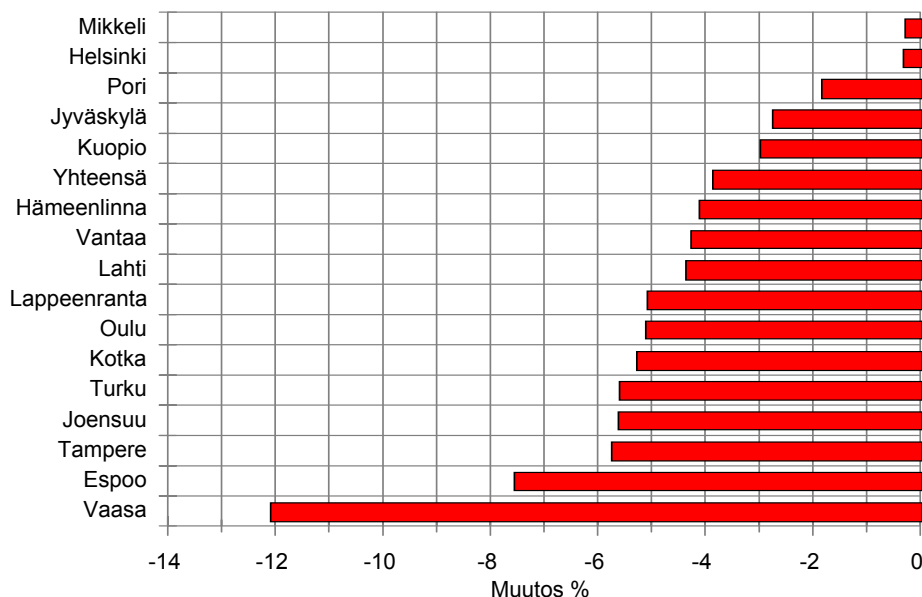
Selkein piirre vuoden 2003 tilinpäätöksissä oli se, että kaikkien 16 suurimman kaupungin verotulot vähenivät edellisvuodesta. Yhteensä verotulot vähenivät 256 milj. euroa. Kokonaisverotulojen supistumiseen vaikutti merkittävästi yhteisöverojen väheneminen 252 miljoonalla eurolla. Kunnan tulovero väheni 21 milj. euroa ja kiinteistövero kasvoi 17 milj. euroa. Eräs syy tuloveron vähennykseen oli ansiotulovähennyksen kasvu. Sisäasiainministeriön laskelman mukaan se vähensi 16 suurimman kaupungin tuloveroa 39,5 milj. euroa⁴.

Vuonna 2003 veroprosenttiaan korottivat Helsinki, Turku, Vaasa, Hämeenlinna ja Mikkeli. Korkein veroprosentti vuonna 2003 oli Vaasassa ja alin Espoossa. Veroprosentin korotukset lisäsivät tuloveroa 115 miljoonalla eurolla. Ilman viiden kaupungin verokorotuksia tulovero olisi vähentynyt 137 milj. euroa eli 2,5 prosenttia.

Verotulojen muutoksen vertailua vaikeuttaa rytmihäiriöstä johtuva vuoden 2002 poikkeuksellisen suuri tulovero. Kunnille tilitettiin silloin aikaisempina vuosina maksuunpantuja verotuloja noin 700 milj. euroa

⁴Tämä menetys kompensoitiin lisäämällä sosiaali- ja terveystoimen valtionosuuksia 46 milj. euroa. Kaikkien Suomen kuntien verotuloja vähennyksen korotus vähensi ministeriön laskelman mukaan 94 milj. euroa ja valtionosuuksien lisäys oli 112,8 milj. euroa. Kunnittaiset vuoden 2003 luvut on esitetty sisäasiainministeriön www-sivuilla osoitteessa: <http://www.intermin.fi/suomi/vostilastot>.

Kuvio 7. Verotulojen muutos % 2003

Yhteisövero väheni kaikissa muissa kaupungeissa paitsi Porissa. Vaasan yhteisövero supistui peräti 53 prosenttia. Kaupunkien yhteenlaskettu yhteisövero väheni 30,3 prosenttia. Euromääräisesti suurimmat vähennykset olivat Espoossa (–61,1 milj. e) ja Helsingissä (–50,2 milj. e).

Taulukko 4. Verotulojen muutos 2002–2003 milj. e

Muutos TP2003-TP2002	Tulovero	Yhteisö- vero	Kiinteistö- vero	Vero- tulot yhteensä	Vero-	Tulovero	Verotulot
					prosentin korotus	ilman korotusta	pl. korotus
Helsinki	42,5	-50,2	1,7	-6,1	93,9	-51,4	-100,0
Espoo	-7,4	-61,1	1,3	-67,3	0,0	-7,4	-67,3
Tampere	-11,4	-21,5	0,2	-32,7	0,0	-11,4	-32,7
Vantaa	-14,5	-17,1	6,6	-25,0	0,0	-14,5	-25,0
Turku	-2,4	-25,4	0,2	-27,6	11,2	-13,6	-38,8
Oulu	-2,9	-17,0	0,3	-19,6	0,0	-2,9	-19,6
Lahti	-5,1	-5,9	-0,1	-11,1	0,0	-5,1	-11,1
Kuopio	-1,9	-7,8	3,1	-6,6	0,0	-1,9	-6,6
Jyväskylä	-3,2	-4,2	1,2	-6,2	0,0	-3,2	-6,2
Pori	-3,6	0,1	0,1	-3,4	0,0	-3,6	-3,4
Lappeenranta	-4,4	-5,2	1,8	-7,9	0,0	-4,4	-7,9
Vaasa	-2,4	-20,4	0,0	-22,8	3,7	-6,1	-26,5
Kotka	-4,4	-3,3	-0,1	-7,9	0,0	-4,4	-7,9
Joensuu	-3,0	-4,5	0,1	-7,4	0,0	-3,0	-7,4
Hämeenlinna	0,2	-5,3	0,1	-5,1	3,0	-2,8	-8,1
Mikkelä	2,1	-3,0	0,6	-0,3	4,0	-1,9	-4,3
Yhteensä	-21,8	-252,1	17,3	-256,7	115,8	-137,6	-372,5

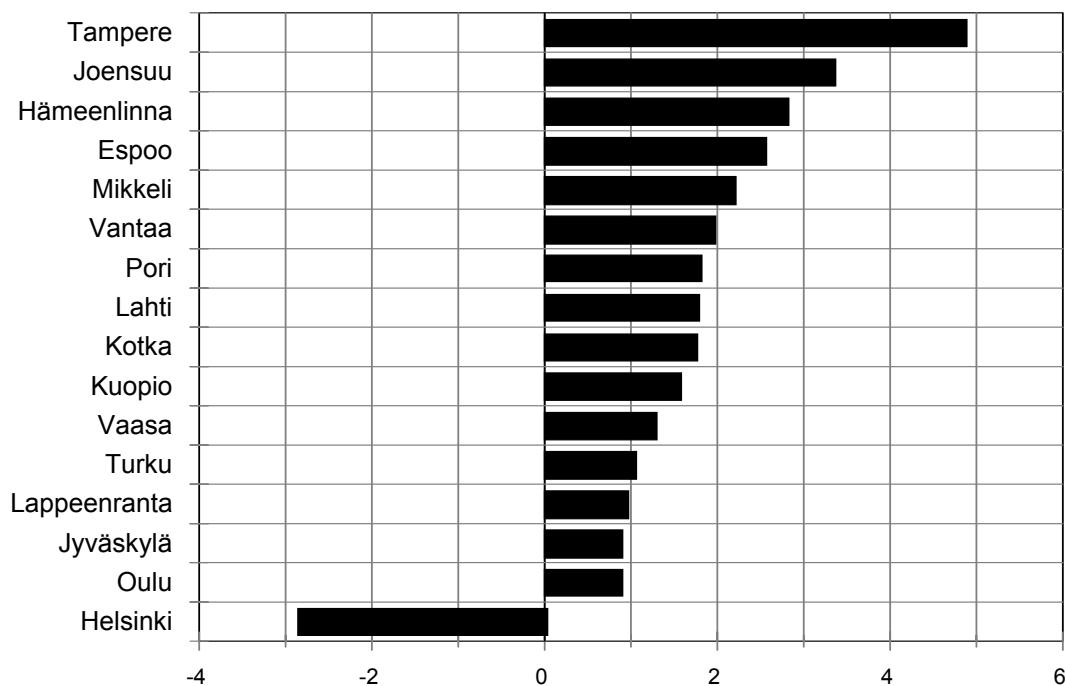
Tilinpäätös 2004

Suurten kaupunkien verotulot kasvoivat edellisvuodesta 38 milj. euroa. Ainoastaan Helsingin verotulot vähenivät (kuvio 8). Kokonaisverotulojen vaatimattomaan kasvuun vaikutti merkittävästi ansiotulovähennyksen korotus. Sisäasiainministeriön laskelman mukaan se vähensi 16 suurimman kaupungin tuloveroa 138 milj. euroa.

Vuonna 2004 veroprosenttiaan korottivat Espoo ja Tampere. Kunnan tulovero väheni Helsingissä ja Espoossa. Espoon tulovero supistui vaikka veroprosenttia korotettiin 0,50 veroprosentilla⁵.

Viiden kaupungin (Helsinki, Lahti, Pori, Lappeenranta ja Kotka) yhteisöverotulot vähenivät. Yhteen laskien yhteisövero kasvoi 17,1 milj. euroa ja kiinteistövero 16,8 milj. euroa.

Kuvio 8. Verotulojen muutos % 2004

⁵ Korotuksen vaikutus Espoossa oli 20 milj. euroa. Myös Tampereen 0,75 veroprosentin korotuksen vaikutus oli 20 milj. euroa. Ilman korotusta Tampereen tuloveron kasvu olisi jäänyt 0,8 miljoonaan euroon.

Taulukko 5. Verotulojen muutos 2004 milj. e

Muutos milj.e 2004	Vero- tulot	Kunnan tulovero	Kiinteis- tövero	Yhteisö- vero
Helsinki	-56,6	-42,5	1,4	-15,4
Espoo	20,9	-4,6	8,9	16,6
Tampere	26,1	21,0	0,1	5,1
Vantaa	11,0	2,2	6,4	2,5
Turku	4,8	1,0	0,6	3,1
Oulu	3,1	-2,2	0,0	5,3
Lahti	4,3	4,9	0,2	-0,8
Kuopio	3,4	3,2	-0,2	0,5
Jyväskylä	1,9	2,8	-1,0	0,1
Pori	3,3	5,1	-0,1	-1,8
Lappeenranta	1,4	1,7	0,2	-0,5
Vaasa	2,1	1,1	-0,1	1,1
Kotka	2,5	3,7	0,1	-1,3
Joensuu	4,2	3,4	0,0	0,8
Hämeenlinna	3,3	2,2	0,2	1,0
Mikkeli	2,4	1,6	0,1	0,7
Yhteensä	38,1	4,6	16,8	17,1

Yhteenvetoa verotulojen kehityksestä

Vuosien 2002–2004 tilinpäätösten verotulojen tarkastelu osoittaa seuraavat kehityspiirteet:

- Helsingin verotuloista on hävinnyt vuodesta 2000 lähes 400 milj. euroa.
- Yhteisövero on vähentynyt 555 milj. euroa, josta suurin osa katosi ”kuntatalouden vakautusratkaisussa” 2002. Vuodesta 2002 supistuminen on ollut yli 80 milj. euroa. Helsingin osuus kuntaryhmän sisällä on pienentynyt noin 10 prosenttiyksikköä vuodesta 1998.
- Helsingin veroprosenttia on korotettu yhdellä prosenttiyksiköllä vuonna 2003.
- Vuodesta 2002 Helsingin tulovero on vähentynyt 94 milj. euroa. Ilman verokorotusta vähennys olisi ollut 185 milj. euroa. Osittain väheneminen johtuu valtion tekemästä ansiotulovähennyksen korotuksesta, joka on kompensoitu kunnille valtionosuuksien lisäyksenä. Vuonna 2003 vähennyksen korotuksen vaikutus ei ollut merkittävä (10,8 milj. e). Vuoden 2004 vähennys oli 38 milj. euroa. Lisäksi vertailussa on muistettava optiotulojen vaikutus⁶.
- Helsingin tuloveron jako-osuus on pienentynyt vuoden 2003 veroprosentin korotuksen jälkeen.

⁶ Vuonna 2002 optiot tuottivat 22,6 milj. euroa, vuonna 2003 10,0 milj. euroa ja vuonna 2004 11,9 milj. euroa.

Taulukko 6. Helsingin verotulot milj. e 2000–2004 (vuoden 2004 rahanarvo)

Milj.e	2000	2001	2002	2003	2004
Asukasluku	555 474	559 718	559 716	559 330	559 046
Veroprosentti	16,50	16,50	16,50	17,50	17,50
Tulovero	1 448,0	1 562,3	1 694,3	1 691,2	1 600,5
Yhteisövero	766,2	700,4	293,2	233,4	211,3
Kiinteistövero	109,8	113,4	118,7	117,2	115,2
Verot yhteensä	2 325,0	2 377,0	2 107,2	2 042,7	1 927,8
Tulovero pl.korotus	1 448,0	1 562,3	1 694,3	1 594,6	1 509,0
Verot yht pl. korotus	2 325,0	2 377,0	2 107,2	1 946,0	1 836,4

Kuntien osuutta yhteisöveron tulosta on vähennetty moneen kertaan. Helsingin osuus kuntaryhmän sisällä on supistunut viime vuosina merkittävästi. Tämä heijastelee helsinkiläisten yritysten muuta Suomea heikommasta kehityksestä. Samalla Helsingin samaa yhteisövero on pienentynyt. Supistumista on vauhdittanut taloudellinen kehitys, jonka seurauksena yhteisövero on muutenkin pienentynyt.

Taulukko 7. Suurten kaupunkien yhteisövero-osuudet 1993–2005

Yhteisövero-osuus	1993-97	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Helsinki	28,76	28,76	27,81	26,52	20,85	24,82	22,06	19,95	18,73
Espoo	5,59	5,59	7,11	7,04	9,08	8,36	8,60	9,46	10,21
Tampere	2,93	2,93	3,79	4,11	4,73	4,86	4,95	5,23	5,65
Vantaa	3,58	3,58	3,75	3,86	3,82	3,92	3,91	3,94	3,84
Turku	3,68	3,68	3,48	3,64	3,90	3,34	3,68	3,66	3,16
Oulu	1,41	1,41	2,60	2,51	4,16	4,11	4,33	4,59	4,93
Lahti	1,31	1,31	1,41	1,41	1,28	1,47	1,37	1,23	1,23
Kuopio	0,87	0,87	1,02	0,98	1,01	1,10	1,03	1,04	1,03
Jyväskylä	1,04	1,04	1,23	1,36	1,36	1,52	1,50	1,42	1,40
Pori	0,96	0,96	1,07	1,19	0,94	1,27	1,17	0,96	0,98
10 suurinta	50,13	50,13	53,27	52,61	51,13	54,78	52,59	51,48	51,15
Kuntaryhmä	44,80	40,00	40,00	36,39	35,29	23,22	19,75	19,8	22,03

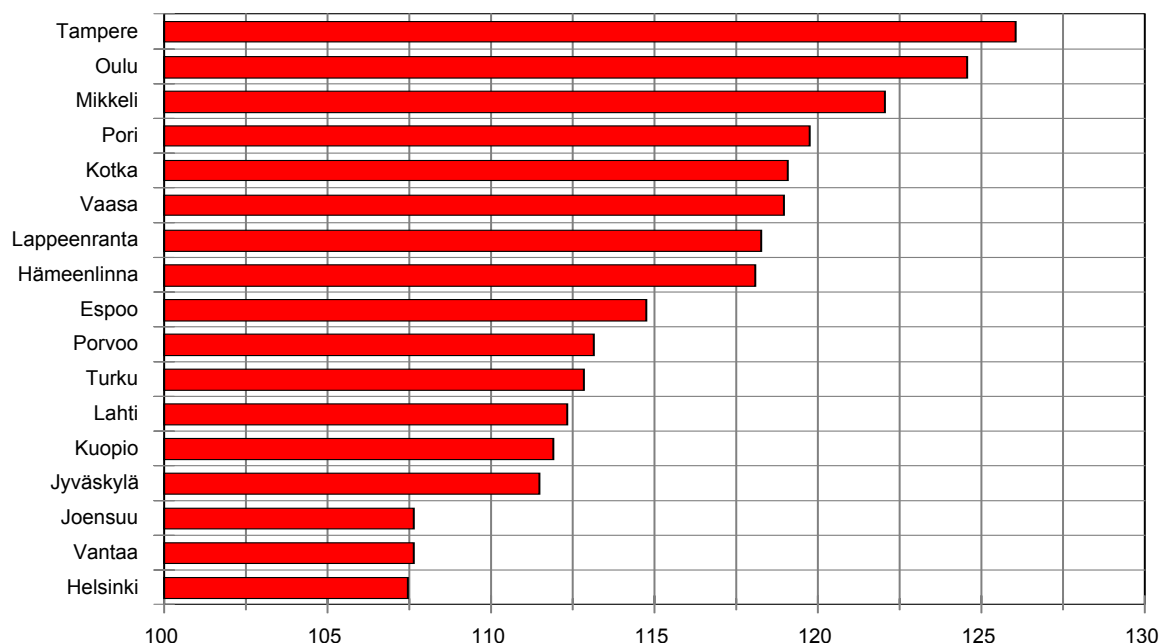
Lähde: Suomen Kuntaliitto

5 Verotulojen kehitys

Vuodet 1990–2004

Verotulojen kehitystä voidaan tarkastella pitkän aikasarjan avulla. Niiden jakautumista tuloveroon, osuuteen yhteisöveron tuotosta ja kiinteistöveroon voidaan analysoida vuodesta 1993 lähtien, jolloin verouudistus tehtiin. Verotulojen tarkastelussa on lähtövuodella suuri vaikutus. Kuviossa 9 tarkastelun lähtövuotena on vuosi 1990, joka on verotulojen kannalta viimeinen normaali vuosi ennen lamaa. Valitsemalla se lähtövuodeksi nähdään miten nopeasti kuntien verotulot ovat toipuneet laman notkahduksesta. Jos lähtövuodeksi valittaisiin vuodet 1991 tai 1992, olisi verotulojen kasvu huomattavasti suurempi kuin vuodesta 1990.

Kuvio 9. Suurten kaupunkien verotulot e/as 2004 (1990=100, vuoden 2004 rahanarvo)

Helsingin verotulot ovat näin mitaten kasvaneet hitaimmin suurista kaupungeista. Muutosta ei selitä veroprosenttien korotukset, koska ne ovat nousseet kaikissa suurissa kaupungeissa.

Taulukko 8. Suurten kaupunkien verotulot euroa/asukas 1990–2004 (1990=100, vuoden 2004 rahanarvo)

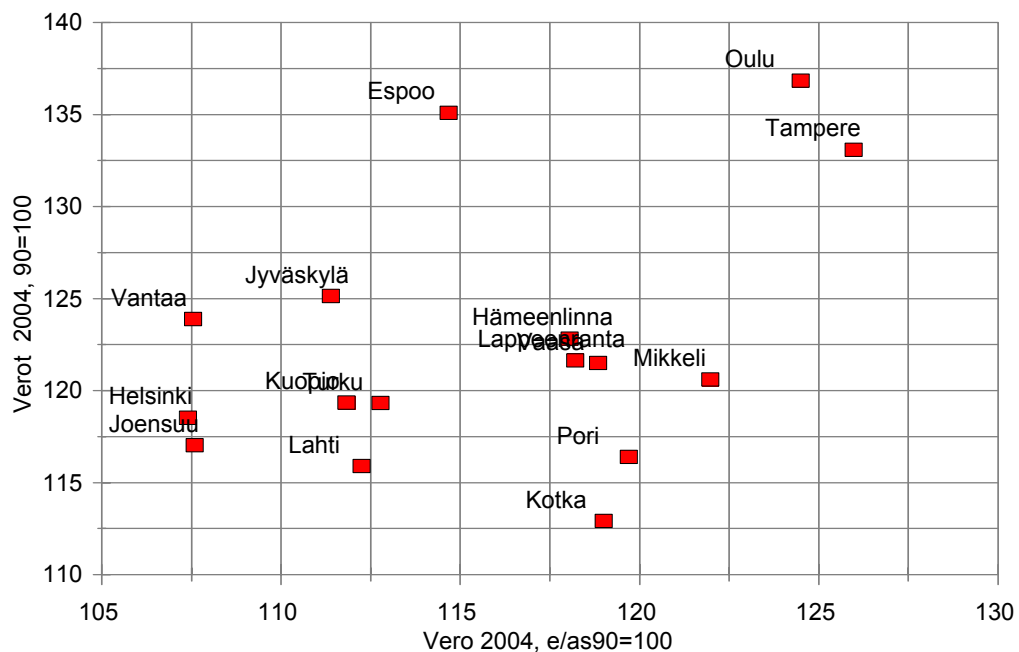
Vero e/as 90=100	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Helsinki	100	89	79	80	89	104	106	115	120	116	131	133	118	114	107
Espoo	100	90	89	83	93	96	103	103	110	113	137	137	132	117	115
Tampere	100	99	95	96	99	110	111	111	118	122	125	137	137	125	126
Vantaa	100	92	92	88	95	98	103	104	109	109	113	119	119	110	108
Turku	100	91	93	92	90	105	108	109	114	114	117	121	126	115	113
Oulu	100	93	90	89	96	101	107	107	114	119	132	140	141	129	125
Lahti	100	89	86	90	95	100	105	105	110	111	109	118	123	114	112
Kuopio	100	92	89	95	97	100	114	105	110	109	108	112	121	114	112
Jyväskylä	100	90	91	93	99	102	104	104	111	112	111	121	124	116	111
Pori	100	91	96	97	98	108	108	109	111	111	112	124	128	121	120
Lappeenranta	100	91	93	94	98	105	115	111	116	124	119	130	132	121	118
Vaasa	100	97	100	94	98	108	115	119	124	122	117	132	142	121	119
Kotka	100	92	93	99	101	111	110	110	114	115	113	122	131	121	119
Joensuu	100	87	83	90	97	99	106	101	106	106	108	111	118	108	108
Hämeenlinna	100	93	93	98	101	105	117	110	117	115	113	116	128	119	118
Porvoo	100	93	79	82	90	94	101	102	110	113	120	115	123	114	113
Mikkeli	100	91	93	92	98	101	104	108	113	116	110	119	127	123	122

Jos kunnan asukasluku kasvaa nopeasti, kasvavat yleensä verotulotkin. Tämän takia verotulot suhteutetaan usein asukaslukuun. Tällä voidaan kuvata myös verotulojen tason kehitystä. Kunnissa, joissa asukasluku on kasvanut voimakkaasti, asukaslukuun suhteutettu kehitys on yhtä suuri kuin verotulojen kokonaiskehitys edellyttäen, että uusien asukkaiden tulotaso vastaa kunnan keskiarvoa. Jos uusien asukkaiden tulotaso jää pienemmäksi, on asukaslukuun suhteutettu kehitys hitaampaa kuin kokonaiskehitys. Toisaalta taas jos asukasluku on vähentynyt, on asukaslukuun suhteutettu kehitys nopeampaa kuin kokonaiskehitys, mikäli poismuuttaneiden tulotaso on keskitasoa pienempi (vrt. opiskelijat).

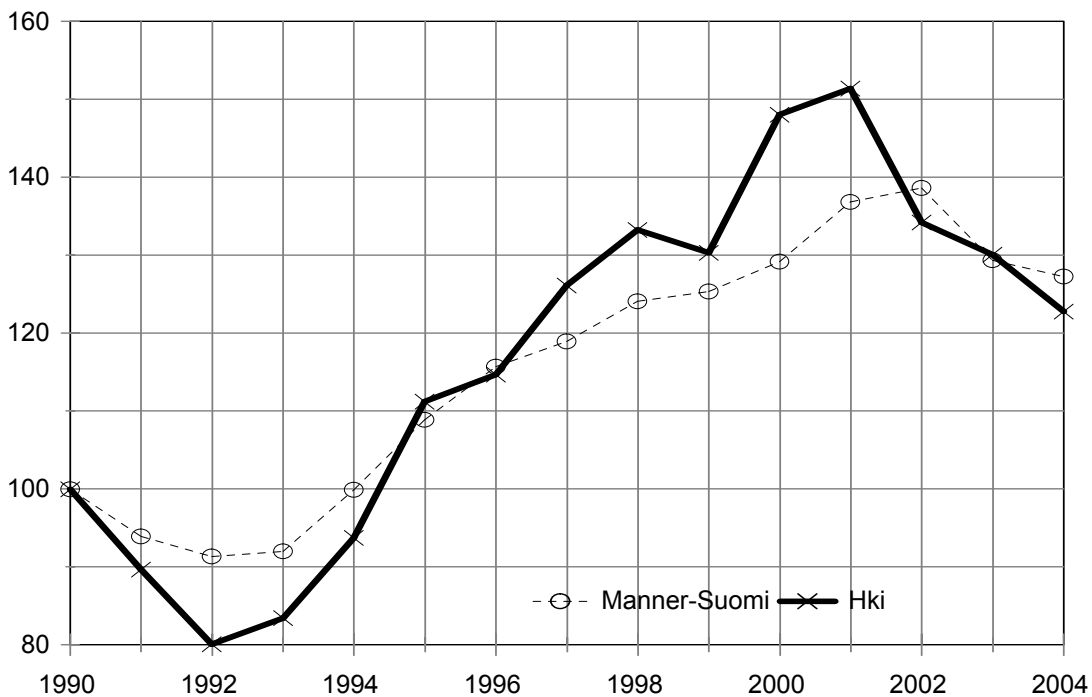
Kuviossa 10 on yhdistetty verotulojen ja verotulojen euroa/asukas kehitys. Helsingin ohella myös Vantaan ja Joensuun veropohja on kasvanut muita hitaammin. Myönteisimmin verotulot ovat kehittyneet Oulussa ja Tampereella.

Helsingin verotulot ovat vaihdelleet huomattavasti enemmän kuin muun Suomen. Lama leikkasi 90-luvun alussa Helsingin verotuloista viidenneksen, kun koko maan vähennys oli vajaat 10 prosenttia. Helsingin verotulot palautuivat nopeasti yhteisöveron voimakkaan kasvun ansiosta. 2000-luvun alussa yhteisöjen maksamat verot vähenivät ja vuoden 2002 vakautusratkaisu vei Helsingiltä lähes kolmen veroprosentin tuoton. Sen jälkeen Helsingin verotulojen kehitys on ollut aleneva huolimatta vuoden 2003 veroprosentin korotuksesta.

Kuvio 10. Verotulot e/as ja verotulot 2004 (1990=100, 2004 rahanarvo)

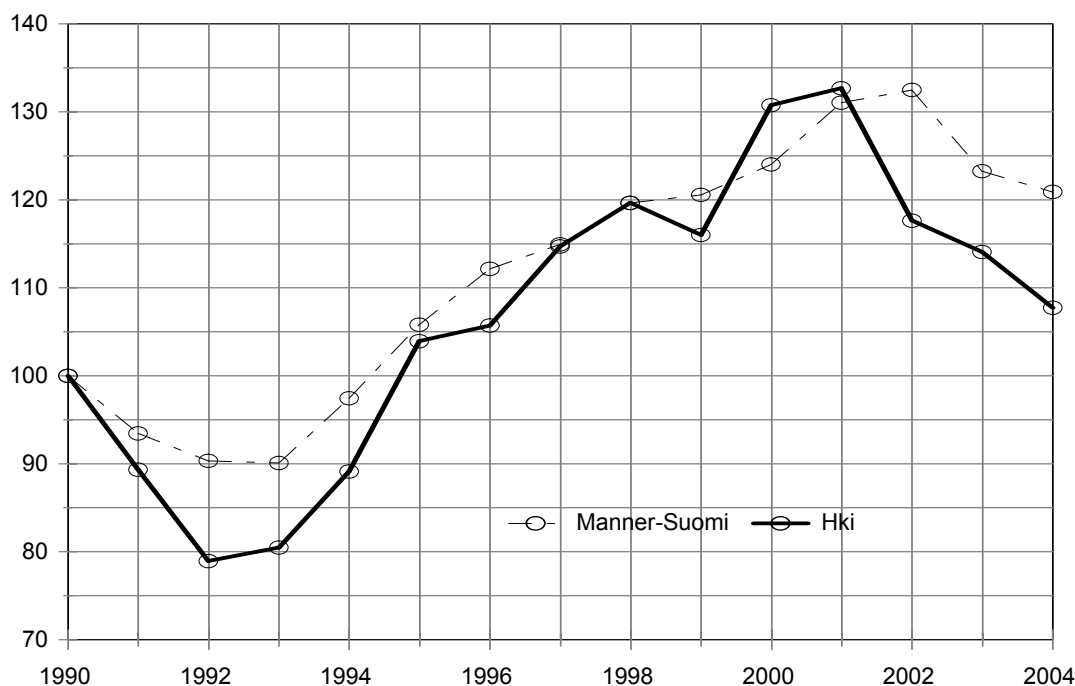
Kuvio 11. Helsingin ja Manner-Suomen verotulojen kehitys 1990–2004 (1990=100, 2004 rahanarvo)

Asukaslukuun suhteutettuna Helsingin verotulojen kehitys näyttää selkeästi heikommalta. Helsingin asukasluku kasvoi tarkastelujaksona noin 70 000 asukkaalla, mikä on huomattavasti enemmän kuin Manner-Suomen asukasluvun kasvu. Helsingin veropohja siis heikentyi muuta maata nopeammin.

Helsingin asukaslukuun suhteutetut verotulot vuonna 2004 olivat 228 euroa Manner-Suomea suuremmat. Kun Manner-Suomen kasvu tarkastelujaksolla oli 459 euroa asukasta kohti, oli Helsingin kasvu vain 248 euroa.

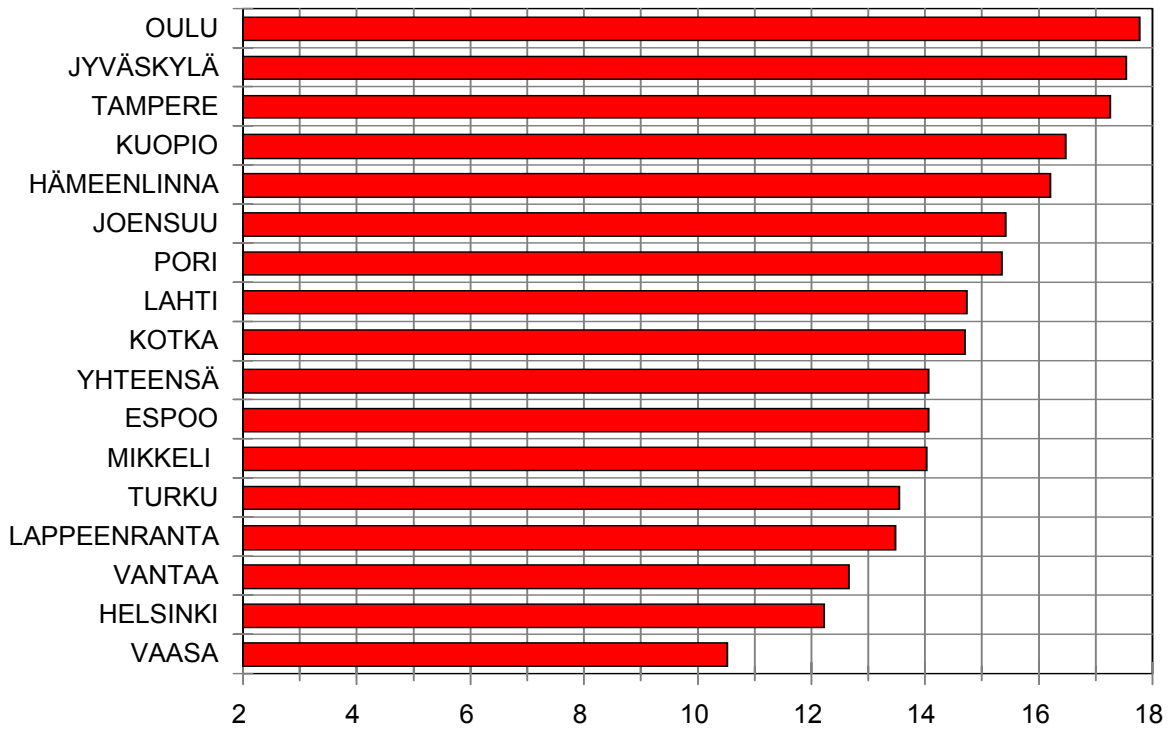
Kuvio 12. Helsingin ja Manner-Suomen verotulojen euroa/asukas kehitys 1990–2004 (1990=100, vuoden 2004 rahanarvo)

Vuodet 2000–2003

2000-luvun verotulojen kehitystä voidaan tarkastella esimerkiksi maksuunpanotilaston palkkatuloilla. Kun niistä poistetaan optioiden vaikutus, on sarja vertailukelpoinen. Vuoden 2004 maksuunpanotilasto valmistuu tämän vuoden marraskuussa.

Nopeimmin palkkatulot ovat kasvaneet Oulussa, Jyväskylässä ja Tampereella ja hitaimmin Vaasassa, Helsingissä ja Vantaalla. Tilanne on siinä mielessä yllättävä, että hitaimman kasvun kaupunkeja ovat Helsinki ja Vantaa. Helsingin kehitys on yhdenmukainen aiempien tulotilastojen kanssa.

Kuvio 13. Palkkatulojen muutos pl. optiot 2000–2003 (maksuunpanotilasto)

6 Pohdiskelua Helsingin verotulojen kehityksen taustoista

Helsinki toipui 1990-luvun alun lamasta paljolti yhteisöveron voimakkaan kasvun ansiosta. Valtio samanaikaisesti imuroi kunnilta yhteisöveron tuottoa leikkaamalla valtionosuuksia. Asukasluku on kasvanut vuodesta 1990 lähes 70 000:lla. Se on peittänyt alleen kunnan tuloveron suhteellisen hitaan kehityksen.

Helsingin verotulot ovat reaalisesti vähentyneet vuodesta 2001. Vuonna 2002 valtio luopui arvonnäköveron takaisinperinnästä ja vastaavasti leikattiin kuntien osuutta yhteisöveron tuosta. Tämä kohdistui niihin kuntiin, joiden yhteisöveron taso asukaslukuun suhteutettuna oli keskiarvoa suurempi. Niinpä Helsingin menetys vuonna 2002 oli tämän kuntatalouden vakauttamisratkaisuksi kutsun järjestelyn johdosta peräti 170 miljoonaa euroa.

Helsingin veropohjan kehitykseen vaikuttavat osaltaan myös muuttoliike naapurikuntiin. Ulosmuuttajat ovat olleet suurempituloisia kuin kaupunkiin muuttajat. Samanaikaisesti kaupungin asukasluvun kasvu on pysähtynyt. Kaupungin parin viime vuoden verotulojen heikkoon kehitykseen asukasluvun kehitystä enemmän ovat vaikuttaneet työmarkkinoilla tapahtunut kehitys.

Tämä yhteenveto on osoittanut, että Helsingin verotulojen kehitys viime vuosina on ollut muita kaupunkeja hitaampi. Vuosien 1990–2004 vertailussa on ongelmia verojärjestelmän vuoden 1993 muutoksen takia. Äärivuodet kuvaavat kuitenkin suhteellisen hyvin kuntien verotulojen määrää. Tarkastelu osoitti, että

- Helsingin verotulojen kasvu vuosina 1990–2004 oli neljä prosenttiyksikköä hitaampi kuin Manner-Suomen verotulojen kasvu.
- Jos kasvu suhteutetaan asukaslukuun, oli Helsingin kasvu 14 prosenttiyksikköä Manner-Suomen kasvua pienempi, vaikka verotulot euroina asukasta kohti olivat edelleen suuremmat. Ero sen sijaan oli supistunut.
- Helsingin verotulojen kasvu euroina asukasta kohti oli suurten kaupunkien hitain

Vuosien 2000–2004 tarkastelussa ilmeni seuraavat piirteet:

- Helsingin verotuloista on hävinnyt vuodesta 2000 lähes 400 milj. euroa.
- Yhteisövero on vähentynyt 555 milj. euroa, josta suurin osa katosi ”kuntatalouden vakautusratkaisussa” 2002. Vuodesta 2002 supistuminen on ollut yli 80 milj. euroa. Helsingin osuus kuntaryhmän sisällä on pienentynyt noin 10 prosenttiyksikköä vuodesta 1998.
- Helsingin veroprosenttia on korotettu yhdellä prosenttiyksiköllä vuonna 2003.
- Vuodesta 2002 Helsingin tulovero on vähentynyt 94 milj. euroa. Ilman verokorotusta vähennys olisi ollut 185 milj. euroa. Osittain väheneminen johtuu valtion tekemästä ansiotulovähennyksen korotuksesta, joka on kompensoitu kunnille valtionosuuksien lisäyksenä. Vuonna 2002 sen vaikutus oli 10,8 milj. e ja vuonna 2003 38,0 milj. euroa.

Helsingin verotulot tässä tarkastellulla tavalla olivat suurimmillaan vuonna 2001 yhteisöveron voimakkaan kasvun ansiosta. Vuoden 2002 yhteisövero-osuuden alennus vähensi voimakkaasti Helsingin verotuloja. Yhteisöveron kasvu 1990-luvun puolivälin jälkeen on osittain peittänyt Helsingin kunnallisveron hitaan kasvun.

Parhaimman kuvan Helsingin tuloveroon liittyvistä ongelmista saa maksuunpanotilaston rahapalkan kehityksen tarkastelusta. Helsingin rahapalkka pl. optiot on kasvanut suurista kaupungeista Vaasan jälkeen hitaimmin. Kolmanneksi heikoin kasvu on ollut Vantaalla.

Samansuuntainen tulos ilmenee tarkasteltaessa verohallituksen tulotilastoja vuosilta 2003 ja 2004.

- Helsingin ansiotulojen kasvu on jäänyt sekä vuonna 2003 että vuonna 2004 kokonaan kasvua pienemmäksi.
- Ansiotuloista pääosan muodostavat palkkatulot ja myös niiden kasvu on jäänyt kokonaan kasvua pienemmäksi.
- Helsingin tulokehitys on ollut molempina vuosina myös suurten kaupunkien heikoin.
- Helsingin palkansaajien määrä on vähentynyt molempina vuosina.

Helsingin verotulojen kasvun tyrehtymiseen liittyy asukasluvun kasvun pysähtyminen ja jopa väheneminen vuosina 2003–2005.

Tarkkaa tutkimustietoa ei kehityksen taustoista ole, mutta ainakin seuraavien tekijöillä on ollut siihen vaikutusta:

- Palkkatulojen muutoksen taustalla on monia tekijöitä⁷. Työpaikkojen määrä on vähentynyt vuosina 2002–2003. Vähennystä on tapahtunut erityisesti it-alalla (liite 7). Tästä on seurannut työttömyyskorvausta saavien määrän kasvu tai siirtyminen heikommin palkattuihin tehtäviin. Ikärakenteen muutoksen johdosta jonkin verran väkeä on siirtynyt työllisten joukosta eläkeläisiin (liite 6).
- Asukasluvun kasvun pysähtyminen.
- Muuttoliike ei ole vahvistanut veropohjaa.
- Työttömyyden kasvun vaikutus on vähentänyt rahapalkan määrää ja lisännyt työttömyyskorvausten saajien määrää. Samalla ilmeisesti osa-aikatyön ja pätkätoiden määrä on kasvanut.

Kunnan tuloveroa kaupunki saa lisää ainoastaan saamalla kaupungin alueelle asumaan lisää hyvätulaisia veronmaksajia. Tämä näkökohta on otettava huomioon maankäytössä ja kaavoituksessa. Verotulojen heikon kehityksen taustalla on erilaisia rakenteellisia tekijöitä, jotka on analysoitava mahdollisimman nopeasti.

⁷ Markku Lankinen, Tarkasteluja Helsingin veropohjan kehityksestä. Syyskuu 2005.

Tiivistelmä: Helsingin verotulot ovat vähentyneet

Helsingin kaupungin talous on Suomen kuntien joukossa ollut suhteellisen vankka. Sen perusta ovat olleet pidättyväisyys menojen lisäämisessä ja vahva veropohja. Viime vuosina kunnallistalous on muuttunut nollasummapielin luoteiseksi, jolloin uudistukset on rahoitettu kuntien keskeisin rahansiirroin. Tämä on merkinnyt sitä, että Helsinki on lähes poikkeuksetta ollut maksumies erilaisissa uudistuksissa. Myös kaikki tulevat uudistukset ovat tästä syystä uhka Helsingin taloudelle.

Helsinki toipui lamasta paljolti yhteisöveron voimakkaan kasvun ansiosta. Valtio samanaikaisesti imuroi kunnilta yhteisöveron tuottoa leikkaamalla valtionosuuksia. Asukasluku on kasvanut vuodesta 1990 lähes 70 000:lla. Se on peittänyt alleen kunnan tuloveron suhteellisen hitaan kehityksen.

Helsingin verotulot ovat reaalisesti vähentyneet vuodesta 2001. Vuonna 2002 valtio luopui arvonnisäveron takaisinperinnästä ja vastaavasti leikattiin kuntien osuutta yhteisöveron tuosta. Tämä kohdistui niihin kuntiin, joiden yhteisöveron taso asukaslukuun suhteutettuna oli keskiarvoa suurempi. Niinpä Helsingin menetys vuonna 2002 oli tämän kuntatalouden vakauttamisratkaisuksi kutsun järjestelyn johdosta peräti 170 miljoonaa euroa. Tästä seurasi verotulojen tason pysyvä lasku.

Vakautusratkaisun lisäksi yhteisöjen maksamat verot ovat vähentyneet. Sen seurauksena supistui Helsingin yhteisövero murto-osaan huippuvuosien tasosta. Lisäksi Helsingin osuus kuntien osuudesta on kaventunut, koska Helsingistä on muuttanut pois yrityksiä ja monilla Helsingissä toimivilla yrityksillä on mennyt heikommin kuin muualla toimivilla.

Yhteisöveron vähenemisen lisäksi myös tulovero on supistunut. Helsingin tulovero on myös vähentynyt vuodesta 2002, vaikka veroprosenttia korotettiin vuonna 2003 yhdellä prosenttiyksiköllä. Verotulojen vähenemistä ei selitä kuin osittain ansiotulovähennyksen korotus, joka on kompensoitu valtionosuuksien lisäyksenä.

Vuosina 2003 ja 2004 Helsingin ansiotulojen kasvu on ollut suurten kaupunkien heikoin ja koko maan keskiarvoa pienempi. Erityisen hidasta Helsingissä on ollut palkkatulojen kasvu. Vuosina 2003 ja 2004 rahapalkkaa saaneiden määrä on jopa vähentynyt.

Palkkatulojen muutoksen taustalla on monia tekijöitä. Työpaikkojen määrä on vähentynyt vuosina 2002–2003. Vähennyistä on tapahtunut erityisesti it-alalla. Tästä on seurannut työttömyyskorvausta saavien määrän kasvu tai siirtyminen heikommin palkattuihin tehtäviin. Ikärakenteen muutoksen johdosta jonkin verran väkeä on siirtynyt työllisten joukosta eläkeläisiin.

Helsingin veropohjan kehitykseen vaikuttavat osaltaan myös muuttoliike naapurikuntiin. Ulosmuuttajat ovat olleet suurempituloisia kuin kaupunkiin muuttajat. Samanaikaisesti kaupungin asukasluvun kasvu on pysähtynyt. Kaupungin pari viime vuoden verotulojen heikkoon kehitykseen asukasluvun kehitystä enemmän ovat vaikuttaneet työmarkkinoilla tapahtunut kehitys.

Liitteet

Liite 1. Helsingin asukasluvun kehitys 2000–2005

Vuosi	Asukasluku	Muuutos %	Muutos kpl
2000	551 123	0,88	4806
2001	555 474	0,79	4351
2002	559 718	0,76	4244
2003	559 716	0,00	-2
2004	559 330	-0,07	-386
2005	559 046	-0,05	-284

Liite 2. Suurten kaupunkien optiot 1999–2004

1000 e	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Helsinki	233 285	262 557	115 563	137 063	57 454	68 002
Espoo	267 560	326 309	154 539	144 586	43 226	63 476
Tampere	20 630	25 192	19 356	15 135	3 886	5 631
Vantaa	26 257	34 341	14 721	13 802	7 153	15 206
Turku	9 027	19 092	9 204	6 359	3 312	7 174
Oulu	54 751	52 864	22 626	31 216	5 992	1 893
Lahti	234	399	496	1 722	658	946
Kuopio	148	814	138	82	959	753
Jyväskylä	1 021	3 250	2 897	1 553	310	1 007
Pori	0	1 028	604	983	335	1 345
Lappeenranta	218	418	190	792	214	695
Vaasa	0	289	146	20	262	909
Kotka	371	25	29	34	21	117
Joensuu	0	4 679	2 359	1 746	792	1 065
Hämeenlinna	674	3 255	1 888	264	322	1 074
Mikkeli	0	17	428	70	535	780
Yhteensä	614 176	734 530	345 184	355 428	125 432	170 073
Koko maa	878 782	1 038 492	487 283	483 299	164 956	257 257

Osuus %	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Suuret kaupungit	70	71	71	74	76	66
Espoo	27	25	24	28	35	26
Helsinki	30	31	32	30	26	25
Helsinki + Espoo	57	57	55	58	61	51

Liite 3. Tulonsaajien määrän muutos % 2003

Lukumäärän muutos%	Palkat	Eläkkeet	Tyött.korv.	Sos.etuudet
Helsinki	-0,78	0,56	6,64	-2,96
Espoo	1,20	2,68	10,90	0,75
Tampere	0,94	1,10	5,89	1,33
Vantaa	0,01	2,82	7,30	-4,57
Turku	0,10	0,72	4,86	1,67
Oulu	1,06	1,60	-0,49	1,41
Lahti	-0,13	0,96	-2,56	0,84
Kuopio	0,89	1,37	-1,76	-0,59
Jyväskylä	1,35	1,45	4,51	2,20
Pori	0,45	1,36	-0,61	-0,13
Vaasa	-1,09	0,16	2,08	-6,22
Lappeenranta	0,60	1,63	-0,70	-0,24
Joensuu	0,76	1,09	-1,62	0,06
Kotka	-0,25	0,34	-1,08	2,20
Hämeenlinna	0,91	1,45	0,50	0,41
Mikkeli	-0,51	1,20	0,13	-3,44
Koko maa	0,22	0,96	1,07	-1,17

Liite 4. Tulonsaajien määrän muutos % 2004

Saajien muutos %	Palkat	Eläkkeet	Tyött.korvaukset	Sos.etuudet	Yhteensä
Helsinki	-0,70	-0,32	1,08	4,95	0,36
Espoo	0,66	1,63	2,18	8,19	2,10
Tampere	1,30	0,44	-1,00	4,25	1,31
Vantaa	0,27	2,65	2,04	5,56	1,62
Turku	0,38	0,48	-0,17	3,67	0,88
Oulu	1,73	1,41	0,36	4,57	2,04
Lahti	0,63	0,90	1,21	2,44	1,03
Kuopio	0,87	1,00	-1,33	2,08	0,83
Jyväskylä	1,38	0,83	0,81	5,28	1,92
Pori	0,22	0,89	3,33	4,53	1,44
Lappeenranta	0,47	0,54	0,07	2,22	0,71
Vaasa	-0,28	0,29	-2,56	-0,83	-0,49
Kotka	0,23	0,41	-0,08	2,06	0,49
Joensuu	1,20	0,44	-0,29	2,91	1,13
Hämeenlinna	1,43	0,39	0,02	3,17	1,24
Mikkeli	-0,17	1,49	-0,73	4,83	0,92
Sk-yhteensä	0,34	0,65	0,50	4,44	1,06
Koko maa	0,36	0,63	-0,56	3,19	0,74

Lähde: Verohallinto Tulokehitystilasto 2004

Liite 5a. Helsingin väestön pääasiallinen toiminta 1990–2003 (Tilastokeskus)

Vuosi	Väestö yhteensä henkilöä	Työvoima		Työttömyysaste %	Työllisyysaste %	Työvoiman ulkopuolella					Muut	
		Työvoima yhteensä	Työlliset			Työttömät	Työvoiman ulkopuolella	0-14 vuotiaat	Opiskelijat	Eläkeläiset		Varusmiehet
1990	492 400	272 456	267 125	5 331	2,0	76,5	219 944	73 962	25 136	99 417	2 356	19 073
1991	497 542	272 640	247 858	24 782	9,1	70,3	224 902	75 134	28 464	100 342	1 167	19 795
1992	501 514	269 825	230 524	39 301	14,6	65,0	231 689	76 792	30 158	101 447	1 446	21 846
1993	508 588	263 701	214 306	49 395	18,7	59,7	244 887	78 657	38 944	103 898	1 516	21 872
1994	515 765	264 945	216 589	48 356	18,3	59,5	250 820	80 193	42 701	104 690	1 519	21 717
1995	525 031	268 822	221 564	47 258	17,6	59,7	256 209	81 998	46 004	104 569	1 271	22 367
1996	532 053	273 839	228 382	45 457	16,6	60,7	258 214	83 189	44 959	104 504	1 320	24 242
1997	539 363	280 011	241 852	38 159	13,6	63,2	259 352	83 606	45 005	104 071	1 419	25 251
1998	546 317	292 403	260 297	32 106	11,0	66,9	253 914	83 988	39 461	103 028	1 432	26 005
1999	551 123	298 278	268 744	29 534	9,9	68,2	252 845	83 999	38 186	102 654	1 797	26 209
2000	555 474	304 033	278 792	25 241	8,3	70,0	251 441	83 782	37 991	102 275	1 301	26 092
2001	559 718	306 884	280 725	26 159	8,5	69,8	252 834	83 636	37 424	103 163	1 794	26 817
2002	559 716	305 196	277 967	27 229	8,9	69,1	254 520	83 146	39 443	103 550	1 560	26 821
2003	559 330	303 853	274 865	28 988	9,5	68,2	255 477	82 322	41 350	102 703	1 799	27 303

Liite 5b. Väestön pääasiallinen toiminta, käsitteiden merkitys**Väestö yhteensä**

Väestöllä tarkoitetaan alueella vakinaisesti asuvaa väestöä. Ne henkilöt, joilla väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmän mukaan oli kotipaikka Suomessa vuoden viimeisenä päivänä, kuuluvat väestöön kansalaisuudesta riippumatta, samoin ne Suomen kansalaiset, jotka asuvat tilapäisesti ulkomailla. Ulkomaalaisella on kotipaikka Suomessa jos hänen oleskelunsa on tarkoitettu kestävänsä tai on kestänyt vähintään yhden vuoden. Turvapaikan hakija saa kotipaikan vasta, kun hänen hakemuksensa on hyväksytty. Suomessa asuvat vieraan valtion lähetystöön, kaupalliseen edustustoon tai lähetetyn konsulin virastoon kuuluvat henkilöt sekä näiden perheenjäsenet ja henkilökohtainen palveluskunta eivät kuulu maassa asuvaan väestöön, elleivät ole Suomen kansalaisia. Sen sijaan Suomenulkomailta olevien lähetystöjen ja kaupallisten edustustojen suomalainen henkilökunta sekä YK:n rauhanturvajoukoissa palvelevat luetaan maassa asuvaan väestöön.

Työvoima yhteensä

Työvoimaan luetaan työlliset ja työttömät.

Työlliset

Työlliseen työvoimaan luetaan kaikki 15–74-vuotiaat henkilöt, jotka vuodenviimeisellä viikolla olivat ansiotyössä. Tieto työllisyydestä perustuu työeläke- ja veroviranomaisten tietoihin.

Työttömät

Työttömiksi määritellään 15–74-vuotiaat henkilöt, jotka ovat työministeriön työnhakijarekisterin mukaan työttömiä työnhakijoita vuoden viimeisenä työpäivänä.

Työttömyysaste

Työttömien prosenttiosuus työvoimasta.

Työllisyysaste

Työllisten %-osuus väestöstä. Virallinen työllisyysaste lasketaan 15–64-vuotiaiden työllisten prosenttiosuutena samanikäisestä väestöstä.

Työvoiman ulkopuolella yht.

Työvoiman ulkopuolella oleviin luetaan 0-14-vuotiaat, opiskelijat, varusmiehet, eläkeläiset ja muut (mm. kotitaloustyötä tekevät).

0-14-vuotiaat

0-14-vuotias väestö.

Opiskelijat

Opiskelijoiksi määritellään 15–74-vuotiaat henkilöt, jotka eivät ole varusmiehiä, siviilipalvelusmiehiä, työllisiä tai työttömiä ja jotka ovat Tilastokeskuksen korkeakouluopiskelijatiedoston mukaan läsnäolevia opiskelijoita jossakin korkeakoulussa syyslukukaudella tai saaneet Kansaneläkelaitoksen opintotukirekisterin mukaan opintotukea syyslukukaudella tai olleet työministeriön työnhakijarekisterin mukaan työllisyyskoulutuksessa tutkimusviikolla tai olleet lukion tai ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoita opetusministeriön opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuusjärjestelmää varten ylläpidettyjen tiedostojen mukaan. Lisäksi opiskelijoiksi määritellään 15-vuotiaat sekä tutkimusvuonna yhteisvalintarekisterin mukaan opintonsa aloittaneet henkilöt.

Eläkeläiset

Eläkeläisiksi katsotaan kaikki ne, jotka Kansaneläkelaitoksen tai Eläketurvakeskuksen tietojen mukaan saavat eläkettä (pl. perhe-eläke, osa-aikaeläke) eivätkä ole ansiotyössä. Myös kaikki yli 74-vuotiaat on päätelty eläkeläisiksi. Osa henkilöistä on pääteltyeläkeläisiksi myös eläketulon perusteella.

Varusmiehet

Varusmiehiksi määritellään henkilöt, jotka ovat pääesikunnan mukaan olleet varusmiespalveluksessa tutkimusviikolla. Siviilipalvelusmiehiksi määritellään henkilöt, jotka ovat olleet työministeriön mukaan siviili-palveluksessa tutkimusviikolla.

Muut työvoiman ulkopuolella

Muihin työvoimaan kuulumattomiin määritellään 15–74-vuotiaat henkilöt, jotka eivät ole työllisiä, työttömiä, opiskelijoita, eläkeläisiä tai varusmiehiä (tai siviilipalvelusmiehiä). Kotitaloustyötä tekeviä ei ole voitu erottaa omaksi ryhmäkseen, vaan nämä henkilöt sisältyvät myös tähän ryhmään.

Liite 6. Helsingin taloudellinen ja demografinen huoltosuhde 1990–2003 (Tilastokeskus)

Vuodet	Taloudellinen huoltosuhde	Demografinen huoltosuhde
1990	0,843	0,415
1991	1,007	0,415
1992	1,175	0,418
1993	1,373	0,419
1994	1,381	0,419
1995	1,369	0,417
1996	1,329	0,416
1997	1,230	0,411
1998	1,098	0,406
1999	1,050	0,402
2000	0,992	0,398
2001	0,993	0,395
2002	1,013	0,394
2003	1,034	0,394
2004	-	0,394

Liite 7. Helsingin informaatiosektorin työpaikat 1993–2003 (Tilastokeskus)

Vuodet	Työpaikat yhteensä	Informaatio-sektori	Informaatio-sektori %	Tavara-tuotanto	Palvelu-tuotanto	Sisältö-tuotanto
1993	290 727	37 214	12,8	692	11 492	25 030
1994	294 237	38 789	13,2	836	11 639	26 314
1995	297 932	40 988	13,8	1 375	12 823	26 790
1996	307 514	44 512	14,5	1 704	14 089	28 719
1997	321 430	49 492	15,4	2 201	16 167	31 124
1998	344 939	56 596	16,4	2 616	18 761	35 219
1999	357 160	61 429	17,2	3 411	21 768	36 250
2000	372 352	68 623	18,4	4 317	26 364	37 942
2001	375 763	70 618	18,8	5 398	27 805	37 415
2002	373 381	68 126	18,2	5 112	26 041	36 973
2003	370 953	66 082	17,8	4 902	24 887	36 293